
Слищенко Т. А., Іванова Т. Д.

Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка
В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека (м. Дніпро, Україна)

**ПОШУК ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ
В СВІТОВОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ (З ДОСВІДУ
РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ ДНІПРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ
АКАДЕМІКА В. ЛАЗАРЯНА)**

У роботі розглянуто особливості процесу пошуку електронних ресурсів відкритого доступу з метою комплектування фонду сучасної бібліотеки ЗВО в умовах карантину на прикладі діяльності науково-технічної бібліотеки Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (ДНУЗТ). Пріоритетним напрямом роботи є використання власних і зовнішніх електронних ресурсів для покращення інформаційного забезпечення навчального процесу, в тому числі, дистанційного.

Ключові слова: університетська бібліотека; ДНУЗТ; комплектування фондів; електронні ресурси; репозитарій; відкритий доступ; користувачі інформації

Slyshchenko T. A., Ivanova T. D.

Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan,
Scientific and Technical Library (Dnipro, Ukraine)

**SEARCH FOR ELECTRONIC OPEN ACCESS RESOURCES
IN THE WORLD INFORMATION SPACE (USING THE EXPERIENCE OF
THE LIBRARY OF DNIPRO NATIONAL UNIVERSITY OF RAILWAY
TRANSPORT NAMED AFTER ACADEMICIAN V. LAZARYAN)**

The paper describes the features of the process of search for open access electronic resources for the purpose of fund acquisition of modern university library in the conditions of quarantine using the example of the Scientific and Technical Library of Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan (DNURT). The priority area of work is the use of our own and external electronic resources to improve the information support of the educational process, including distance learning.

Key words: university library; DNURT; acquisition; electronic resources; repository; open access; information users

В умовах карантину через пандемію COVID-19, діяльність бібліотек закладів вищої освіти зазнала суттєвих змін. Дистанційне обслуговування користувачів є основним завданням бібліотеки як інформаційного центру високоякісного забезпечення навчального і наукового процесів університету. Дистанційне навчання, дистанційна робота стають нормою життя сучасної людини.

Дослідження, проведені в університетах Нью-Йорка, США, показали, що користувачі, які частіше звертаються до електронних ресурсів бібліотеки, мають більш високу ступінь самоефективності, а це значить, що підвищується і успішність студентів, і науковий потенціал вченого.

Користувачі інформації знають, що бібліотека має і надає доступ до достовірних наукових джерел (друкованих чи електронних), які бува нелегко відразу відшукати в мережі Інтернет.

Бібліотека як мультисервісний центр уявляє собі, які фактори спонукають студентів та викладачів шукати інформацію. Це напряму впливає і на комплектування фонду бібліотеки ЗВО: чим краще підібраний фонд, тим якісніше можна задовольнити інформаційні запити користувачів.

Незважаючи на залишковий принцип фінансування, пріоритетним напрямком діяльності науково-технічної бібліотеки Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі – Бібліотеки) залишається використання власних і зовнішніх електронних ресурсів для інформаційного забезпечення навчального процесу.

Одним із джерел поповнення фонду електронної бібліотеки є інтернет-ресурси за умов їхньої відповідності видовим і тематичним критеріям відбору.

Технологія комплектування зібрань електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів, що базується на запозиченні документів з Інтернет, часто вбачається найбільш очевидною та легкою, бо в мережі існують ресурси, які є джерелом комплектування електронної бібліотеки. Але поряд з перевагами така технологія має певні труднощі та недоліки, які необхідно враховувати при її використанні. Так, комплектування на базі запозичення ресурсів з інтернету потребує постійного моніторингу мережі, пошуку, відбору та завантаження ресурсів.

Працівники відділу комплектування Бібліотеки постійно проводять моніторинг інституційних репозитаріїв

(https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B9) провідних

університетів України та зарубіжних країн, тим самим виконуючи завдання - підняти рівень та якість інформаційного забезпечення освітнього процесу.

Пошук електронних ресурсів, що знаходяться у репозитаріях ЗОВ, можна представити як алгоритм, послідовність дій якого буде наступною:

-
- Визначення університетів, споріднених за галузями знань.
 - Пошук електронних архівів (репозитаріїв).
 - Визначення профільної літератури за критеріями:
 - навчальний посібник (монографія), що відповідає профільним дисциплінам;
 - дата публікації (наприклад, не більше 3-5 років);
 - повнотекстовий документ.
 - Визначення позицій:
 - відображення лише посилання на сайт утримувача;
 - можливість завантаження повного тексту документа на сервер Бібліотеки.
 - Виконання операцій.

За наведеним алгоритмом фахівці Бібліотеки відбирають навчальну літературу, переважно залізничної тематики, з репозитаріїв провідних вітчизняних та зарубіжних університетів, наприклад, Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля (<http://dspace.snu.edu.ua/jspui/home.jsp?locale=uk>), Білоруського державного університету транспорту (<http://elib.bsut.by/>), Вільнюського технічного університету імені Гедімінаса (<http://dspace.vgtu.lt/?locale=en>) та інших.

Навчальна література з автомобілебудування широко представлена в репозиторіях Харківського національного автомобільно-дорожнього державного університету (<https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/>), Національного університету "Запорізька політехніка" (<http://eir.zntu.edu.ua/community-list>), Тольяттінського державного університету (<https://dspace.tltsu.ru/>).

Також, багато корисної інформації з технічних дисциплін можна знайти в репозитаріях Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (<http://repository.kpi.kharkov.ua>), Берлінського технічного університету (<https://depositonce.tu-berlin.de/>), Ризького технічного університету (<https://www.rtu.lv/en/science/open-access-initiative/rtu-e-resource-repository>); в електронних архівах Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» ім. Ігоря Сікорського (<https://ela.kpi.ua/>), Національного університету „Львівська політехніка“ (<http://ena.lp.edu.ua>) та інші.

На початку 2020 року Бібліотека, як і більшість університетських бібліотек, за допомогою Державної науково-технічної бібліотеки України отримала доступ до повнотекстових ресурсів порталу **Springer Link** (<https://link.springer.com/>), а саме:

- журналів Springer 1997-2020 рр. (<https://link.springer.com/search?facet-content-type=%22Journal%22>);

-
- електронних книг Springer 2017 р. (<https://link.springer.com/search?facet-content-type=%22Book%22>)

В переліку налічується понад дев'яти з половиною тисяч назв книг, доступних користувачам.

З порталу **Springer Link** фахівцями Бібліотеки були відібрані та завантажені близько 100 документів, які відповідають замовленням кафедр.

За таким же алгоритмом здійснюється відбір видань з доступних платформ web-простору, а саме: Google Books, Open Textbook Library, універсальних та тематичних цифрових архівів (ROAR (Registry of Open Access Repositories), DOAB (Directory of Open Access Books), OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories), SSMOUA (Simple Search Metadata in Open Ukraine Archives), InTech (Open Access Books).

Google Books (<https://books.google.com.ua/>) – сервіс повнотекстового пошуку книг, переведених в цифровий формат компанією Google (більше 10 мільйонів книг найбільших бібліотек США). Всі книжки, які відскановані компанією Google, доступні в різних режимах перегляду (повний, обмежений та «фрагменти»).

Як на наш погляд, недоліком цього сервісу є обмежена кількість безкоштовних електронних профільних видань.

Open Textbook Library - англomовний ресурс навчальної літератури з відкритою ліцензією Creative Commons (CC).

(<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%B7%D1%96%D1%8F%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B0>).

Всі підручники безкоштовні, і більшість з них рецензуються.

За період карантину було відібрано та опрацьовано з вищезазначених сервісів для Бази даних «ERI – Мережеві ресурси» Електронної бібліотеки ДНУЗТ понад 350 документів

(http://ecat.diit.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=ERI&P21DBN=ERI&S21FMT=&S21ALL=&Z21ID=&S21CNR=).

На цей час База даних «ERI – Мережеві ресурси» містить близько 2 000 записів.

Наповнюючи таким чином електронний каталог Бібліотеки (http://ecat.diit.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=DB2&P21DBN=DB2),

ми намагаємося популяризувати наукові досягнення наших викладачів та науковців, праці яких виставлені в репозитарії (<http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/>) та надавати доступ користувачам до електронних архівів інших ЗВО та до міжнародних Баз даних наукових

публікацій, електронних книг для забезпечення освітнього процесу (зокрема, дистанційного) та підвищення наукового потенціалу вчених.